

AKISTATA SU GELMIŲ PAVOJAIS

Jie – įžymiausi Lietuvos kariai. Apie jų tarnybą kuriamos laidos, jų darbo stebėti susirenka minios žmonių. Tačiau žvaigždžių liga jiems nebūdinga – atvirksčiai, čia vertinamos tokios savybės, kaip romumas ir kantrybė...

Atiduodamas „gėris“

Išminavimo kuopoje tarnauja apie 80 profesionalų. Visi – pradedant kuopos vadu kpt. Vaidotu Mockevičiumi ir baigiant eiliniams – yra baigę išminavimo kursus. Iš tiesų kariuomenėje šie žmonės – ne naujokai, visi ne pirmus metus tarnauja. „Mūsų užduotis – išminuoti visus randamus standartinius sprogmenis, likusius nuo karų, sprogdinti tai, kas netinka Lietuvos kariuomenei – pasenusius, nesaugius ir nenaudotinus“, – savo tarnybos funkcijas vardija vadas. Kuopa egzistuoja tik ketvirtus metus, iš pradžių ji vadinosi Išminavimo tarnyba ir buvo išmėtyta po visą kariuomenę. 2003-aisiais visi specialistai perkelti į Inžinerijos batalioną ir įkurta Išminavimo kuopa.

Ar daug darbo išminuotojams Lietuvoje? Kpt. V. Mockevičius nedvejodamas atsako: „Manau, ir mūsų vaikams darbo pakaktų. Nors dabar analizuojamas Lietuvos teritorijos užterštumas, tačiau pasakyti tiksliai nelengva. Juk čia vyko daug karų, driekėsi frontų linijos, žemė kasmet atiduoda „gėrį“, sukauptą gelmėse. Todėl, kai tiktai prasideda žemės ūkio darbai ar suintensyvėja statybos, iš karto mums padaugėja darbo“.

Pašaliečiams neretai atrodo, kad išminuotojo darbas susijęs su tam tikra romantika – čia slypi pavojai, žmogus susiduria su rizika

Išminuotojų kostiumu pasipuošęs srž. Mindaugas Petronaitis.

Į operacijos vietą atvyko Inžinerijos bataliono vadas, plk. ltn. Rūmantas Česlovas Černiauskas.

kiekvieną dieną. „Iš tiesų pavojus realus, tačiau išminuotojai, eidami atlikti savo darbo, paprastai negalvoja, kas gali atsitikti. Tačiau baimės jausmas būdingas kiekvienam specialistui, nes jeigu jo nėra, tokio darbo dirbti negali. Vyrų, kurie dirba, žino, ką daro, pasitiki savo žiniomis ir darbą atlieka puikiai“.

Operacijos sudėtingumas priklauso nuo iškvietimų pobūdžio, sprogmens charakteristikos. Jei randami šaudmenys, išminuotojams tai – kaip pasivaikščiojimas po Gedimino prospektą ar Laisvės alėją. Tokie objektai savaime nekelia pavojaus – be ginklo jie neiššaus. O štai artilerijos sviediniai, minosvaidžių minos, aviacinės bombos yra kas kita – tai nenusėjami dalykai, ir tik turintis patirties žmogus gali

nuspėti, kaip naikinti, ar įmanoma transportuoti į saugesnę vietą, ar naikinti vietoje – viską lemia sprogmuo.

Gyvybės kaina

Robotų mūsų išminuotojai dar neturi, tačiau šiais metais tikisi jų gauti: „Tuomet mes nebesiskirsime nuo senųjų Europos valstybių – pavyzdžiui, Vokietijos, kuri turi robotus, vadina muosius manipulatorius, kurie gali distanciniu būdu privažiuoti prie užtaiso. Tokie prietaisai be galo vertingi – jie atitolina patį išminuotoją nuo sprogstamojo užtaiso. Tai nepamainomas pagalbininkas atliekant žvalgybą, įvertinant situaciją: nereikia eiti prie objekto, viską gali ste-

Aviacijos bomba FAB-250 dažnai randama žemės gelmėse. Nuotraukoje – plk. ltn. R. Černiauskas ir kpt. Mindaugas Navickas.

bėti roboto kameromis. Ir, be abejo, viena iš svarbiausių jo funkcijų – neutralizuoti užtaisą“, – pasakojo kuopos vadas.

Kalbėdamas apie nelaimingus atsitikimus, jis pastuksena tris kartus į medinį stalą: kol kas mūsų karių profesionalumo dėka jų nebuvo: „Kariai profesionalai stengiasi dirbti šviežia galva, visuomet laikydamiesi visų atsargumo priemonių, todėl nelaimingų atsitikimų išvengiamo. Tačiau civiliai gyventojai, mūsų piliečiai, ne visuomet supranta, kad su tokiais „žaislais“ negalima žaisti. Kiek atvejų yra buvę, kai vaikai ar net suaugusieji susisprogdino, prarado sveikatą“.

Didelės kadru kaitos šioje kuopoje nėra – jauni žmonės nori tarnauti čia, stengiasi tobulėti. „Mums reikia išlaikyti personalą, nes vyrai yra tikri specialistai, turintys daug praktikos. Iš tiesų mūsų kolektyvas – tai žmonės fanatikai, gerbiantys ir mėgstantys savo darbą, kuris jiems įdomus, nors ir pavojingas. Tai atsidavę žmonės, čia tarnaudami jie gelbsti žmones, o tai yra didelė motyvacija dirbti čia. Manau, kad kitame darbe tokie specialistai žlugtų“, – nuomonę dėstė kuopos vadas. Tačiau ir už pavojingą tarnybą gaunamas priedas vis dėlto yra šioji tokia paspartis: „Žinoma, bet joks priedas neatstotų žmogaus gyvybės. Taigi ir milijonas litų gali būti per mažai. Mūsų žmonės, net ir negaudami priedų, sėkmingai dirba savo darbą“. Galbūt iš tiesų čia tinka posakis, susirask mėgstamą darbą ir visą gyvenimą eisi į jį kaip į šventę, tačiau iš tiesų, jei išminuotojų darbas būtų vertinamas mažiau, nei, pavyzdžiui, vairuotojo, kai kas galbūt ir paliktų tarnybą. „Yra ir ne tokių rizikingų darbų, tačiau mūsų žmonės atsidavę tarnybai“.

Galbūt ne vien todėl ši kuopa pasižymi bene mažiausia kadru kaita. Vienas iš pagrindinių aspektų, į kurį itin kreipiamas dėmesys – tarpusavio santykiai. Čia jie puikūs, nes jei kolektyvas nesutartų, darbe tvyrotų įtampa – lauk nelaimės. Vadai ir pavaldiniai supranta vieni kitus iš pusės žodžio: „Kuopai vadovauju tre-

čius metus, tačiau daugelį čia dirbančių mokiau pats. Taigi devyniasdešimt procentų čia tarnaujančių pažįstu labai gerai“, – tvirtino kapitonas.

Dažniausiai sprogmenys naikinami poligone...

Sprogmuo su cheminiu užtaisais

Ltn. Arnoldas Anelauskas – neseniai baigęs Karo akademiją būrio vadas. Pagal šios įstaigos vertinimo sistemą jis liko dvidešimtas, todėl jam teko rinktis išminavimo kuopą Kaune. Atvykęs į Inžinerijos batalioną baigė išminavimo kursus, įgijo kvalifikaciją. Dabar jis važinėja į iškvietimus ir kartu su kolegomis nuklenksmina sprogmenis. Arnoldui iš tiesų darbas yra šventė, dabar jis nenorėtų jokių sostinių ar šiltų vietelių štabuose: „Stažuočių metu kariūnai susidaro savo nuomonę apie pėstininkų dalinius, manau, tarnyba čia daug įdomesnė nei pėstininkų dalinyje. Mano artimieji palankiai žiūri į mano tarnybą, pasitiki manimi, mano žiniomis“. Kita vertus, Arnoldą žavi ir čia susiklostę santykiai: iškvietimo metu hierarchija griūna – nesvarbu, ar esi leitenantas, ar vyr.

seržantas, jei tą darbą dirbi penkiolika metų, tai už operaciją būsi atsakingas tu. „Aš būnu tik padėjėjas – man, būrio vadui, gali vadovauti skyriaus vadas, turintis aukštesnę kvalifikaciją“.

Jaunas karininkas, atėjęs į pirmąją tarnybą, greitai apsiprato – kolektyvas jį priėmė gerai, padėjo adaptuotis. Dabar ir laisvalaikį Arnoldas daugiausia leidžia su kolegomis.

Per savo dar neilgą išminuotojo karjerą jaunajam karininkui įsiminė operacija Lietuvos žemės ūkio akademijoje, kai palėpėje statybinkai rado Pirmojo pasaulinio karo vokišką granatą. Arnoldui įspūdį paliko tai, kad sprogmuo rastas miesto centre, pagaliau neliko abejingas ir studentų, kuriems buvo nutrauktos paskaitos, džiaugsmui – juk visa tai jam,

Aviacinė bomba, paruošta sprogdiklio neutralizavimui.

Išminavimo skyriaus kariai bombų neutralizavimo metu.

buvusiam kariūnui, puikiai pažįstama. Granata buvo nepavojinga – išminuotojai ją išgabeno ir sunaikino.

Teritorinio išminavimo grupės išminavimo operacijų karininkas kpt. Mindaugas Navickas prisipažino, kad jo patirtis susijusi daugiau su minavimu, nes didžiąją tarnybos dalį praleido inžinerinėje kuopoje: taigi iš pradžių minavo, o dabar išminuoja. Paklaustas, ar galėtų išminuotojas, mūsų specialistas, pats pagaminti bombą, karininkas atsakė: „Visi, kurie dirba tą darbą, kažką galėtų padaryti. Tačiau nė vienas sveikai mąstantis pilietis niekuomet nedarys to, kas galėtų pa-

kenkti kitam žmogui. Tai galėtų padaryti tik tas, kuris neatsako už savo veiksmus. Toks žmogus turėtų būti ligonis. Normalus pilietis, turintis šeimą, artimuosius, niekuomet to nepadarytų“.

Neseniai išminuotojams teko neutralizuoti naują objektą – artilerijos sviedinį su cheminiu užtaisais. Dažniausiai randami pripildyti sprogstamosios medžiagos padegamieji užtaisai. Pirmojo pasaulinio karo artilerijos sviedinys su cheminiu užtaisais pasitaikė pirmą kartą. Paprastai tokiu atveju keičiasi nukenksminimo specifika, reikia atlikti daugiau procedūrų. Tačiau toks radinys išminuotojų neišmušė iš vėžių – jie puikiai išmano ir šiuos reikalus. „Jei iš karto nustatome, kad tai cheminis užtaisas, darbas nėra sudėtingas, bet ne visada pavyksta nustatyti iš karto – juk tai paprastas standartinis 155 mm sviedinys, kuriame gali būti ir sprogstamoji medžiaga, ir cheminis užtaisas. Jis išbuvo žemė-

Vyr. srž. Vitalijus Korsovas po atlikto darbo – prie neutralizuoto sprogmens...

je apie šimtą metų, todėl sudėtinga atskirti. Tik sunaikinę radinį vyrai iš kvapo ir iš garso suprato, kad tai cheminis sprogmuo“, – pasakojo kpt. M. Navickas.

Po kiekvieno sprogmens sunaikinimo grupės vyresnysis eina įsitikinti, ar užtaisas sunaikintas. Jis pirmasis ir pajuto specifinį dujų kvapą.

Operacija „Skydas“

O kaip vyksta operacijos? Gavę iškvietimą, kariai pradeda vykdyti operaciją kodiniu pavadinimu „Skydas“. Operacijoje kartu dalyvauja priešgaisrinė apsauga ir medikai. Jei reikia, iškviečiami dujotiekio, elektros tinklų ar dar kokie nors specialistai. Operacijai „Skydas“ vadovauja policija, kuri iškviečia išminuotojus. Iš pradžių šie apklausia liudininkus, tuomet grupės vyresnysis eina apžiūrėti sprogmens, o paskui vykdo atitinkamus darbus. Išminuotojai sprendžia, koks saugus atstumas jiems reikalingas, ar reikės evakuoti žmones. Pasak išminuotojų, „Skydo“ operacijos visuomet vyksta sklandžiai.

Vrš. Sergejus Sokolenko dvylika metų praleido šioje tarnyboje, bet nėra ilgiausiai dirbantis – šioje grupėje mažiau kaip penkerius metus dirbančių beveik nėra. O priežastis, pasak Sergejaus, viena – čia visuomet yra sąlygos tobulėti. „Kiekvienas iškvietimas – staigmena, važiuoji ir nežinai, ką rasi. Kartkartėmis pasitaiko tokių dalykų, su kuriais nesi susidūręs. Tenka domėtis, ieškoti informacijos“.

Ką jaučia išminuotojas, vykdamas į operaciją? Sergejui tai tiesiog eilinė darbo diena, tik vėliau pajunta jos svarbą – sunaikinai sprogmens ir įnešei indėlį į visuomenės saugumą.

Jam teko naikinti nesprogusius užtaisos Goro provincijoje Afganistane: „Darbo pakako, o užtaisos panašūs, tik ten jie naujesni – juk

pas mus karas vyko seniai“. Afganistanas išminuotojams – pirmoji patirtis tarptautinėje arenoje. Tačiau Sergejui tarnyba neatrodė išskirtinė. Ir Lietuvoje dirbant pakanka subtilybių: „Mane visuomet stebina aplinkinių reakcija – jie subėga stebėti didelio „bum“, o kai jo nebūna, nusivylę nesisuka. O mes visuomet stengiamės darbą atlikti kuo saugiau. Juk kuo mažesnis poveikis, tuo geriau žemei ir gamtai“.

Kokiomis savybėmis turi pasižymėti išminuotojas? Tokių, kurie skuba, čia nelaukiama. Labiausiai vertinamos savybės – romumas ir kantrumas. Tačiau ir šiandien dvylikos metų darbo patirtį sukaupusį išminuotoją stebina beribis žmonių kvailumas – kartais užtaisos su randami tvarteliuose ar net namuose.

Aštuonerius metus išminuotoju dirba srž. Nerijus Miknius. Nerijus dar nesusidūrė su karinio gyvenimo rutina. Kiekvieną dieną iš Alytaus važinėjantis karys nesiskundžia – įprato. Netgi perkeltas iš Alytaus į Kauną, savo tarnybos jis neatsisakė – juk galėjo likti tarnauti Birutės batalione. Tačiau ši profesija jam svarbesnė. Srž. N. Mikniui suteikta trečioji išminuotojo kvalifikacija. Antroji suteikiama išminavimo darbų vadovams, pirmosios kol kas dar nėra, tačiau kariai bus ruošiami – padės amerikiečiai, jie instruktuos karius. Vienas jų kolega Nerijus Alekna šiuos mokslus jau studijuoja JAV savadarbių sprogmensų specialistų kurse. „Tuomet mūsų išminuotojai galės išminuoti savadarbius užtaisos ir dirbti misijose. Lietuvos teritorijoje tai atlieka „Aro“ specialistai“, – su naujomis darbo perspektyvomis supažindino kuopos vadas.

Lijana Cibulskienė

Nuotraukos iš išminuotojų archyvo